

in partnership with

DIOGELWCH TÂN AR GYCHOD

South Wales
Fire and Rescue Service

Gwasanaeth Tân ac Achub
De Cymru

GWASANAETH TÂN AC ACHUB
Canolbarth a Gorllewin Cymru
**MID and West Wales
FIRE AND RESCUE SERVICE**

Gwasanaeth Tân ac Achub
Fire and Rescue Service

CYDWEITHIO I WNEUD CYMRU'N FWY DIOGEL

A oeddech chi'n gwybod?

Mae larymau a synwryddion yn achub bywydau

- Ar gyfartaledd, mae 89 o ddamweiniau sy'n gysylltiedig â thanau yn digwydd ar gychoed bob blwyddyn.
- Mae tanau ar gychoed preifat yn lladd o leiaf tri pherson bob blwyddyn.

Mae'r daflen hon yn cynnig awgrymiadau a chynghor ar sut i ddiogelu eich cwch a'r criw rhag tân, a beth i'w wneud mewn achos o dân.

Gall tân ledaenu'n gyflym ar gychoed, hyd yn oed ar y dŵr. Gall larymau a synwryddion helpu i gadw eich criw yn ddiogel.

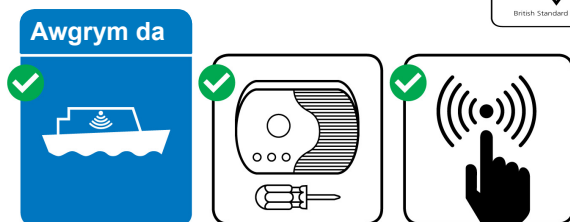
Larymau mwg

- Larymau synhwyro optegol gyda botymau tawelu a batris wedi eu selio am oes yw'r rhai gorau ar gyfer cychod. Ewch i www.boatsafetyscheme.com/fre i gael cynghor ac arweiniad.
- Gosodwch larymau mewn lleoedd y byddwch yn gallu eu clywed yn glir os ydynt yn canu.
- Ystyriwch osod larymau sydd wedi eu cysylltu a fydd yn canu ar yr un pryd.
- Profwch y larwm wrth fynd ar fwrdd y cwch. Peidiwch byth â datgysylltu na thynnu batris sy'n

gweithio.

Synwryddion carbon monocsid (CO) a nwy

- Gosodwch synhwyrydd CO i rybuddio am unrhyw garbon monocsid gwenwynig.
- Sicrhewch fod eich synhwyrydd yn addas i'w ddefnyddio ar y môr a'i fod yn bodloni'r safonau BS7860 neu EN50291.
- Gosodwch synhwyrydd gollyngiadau math swigod yn y coffor nwy.
- Gwthiwch fotwm y synhwyrydd yn rheolaidd i wirio am ollyngiadau yn y system nwy.
- Chwiliwch am y symbolau 'cymeradwy' hyn wrth brynu larymau a synwryddion:

Gosodwch larymau a synwryddion i gadw'n ddiogel.

Coginio a gwresogi diogel

Diffoddwch ddyfeisiau coginio yn gywir ar ôl eu defnyddio.

- Peidiwch â gadael bwyd yn coginio heb unrhyw un i gadw llygad arno. Diffoddwch bethau nes y dewch yn ôl.
- Byddwch yn ofalus dros ben wrth goginio gydag olew – mae'n cynnau'n hawdd.
- Ceisiwch osgoi coginio os ydych wedi blino. Cofiwch, gall cyffuriau presgripsiwn ac alcohol beri blinder.
- Cadwch y man lle rydych yn coginio yn lân - gall haen ar ôl haen o fraster gronni a chynnau tân.
- Dyfeisiau gwreichion (taniwr nwy priodol) yw'r ffordd fwyaf diogel i gynnu stof heb ei thaniwr ei hun.
- Ni ddylech ddefnyddio barbeciws safonol ar gychod.
- Cadwch gyfarpar awyru'r caban yn glir er mwyn atal nwy CO rhag cronni.
- Ceisiwch gadw defnyddiau oddi wrth y stof er mwyn eu hatal rhag mynd ar dân.
- Gwiriwch ffliwiau stofiau sy'n llosgi glo a choed am ollyngiadau a rhwystrau.
- Defnyddiwch y tanwydd sy'n cael ei argymell gan wneuthurwr y gwresogydd yn unig. Gall mathau eraill losgi ar wres rhy uchel.
- Cliriwch y lludw'n ofalus. Os yw'n dal yn boeth gallai achosi tân neu gallai nwy CO gronni.
- Gwnewch yn siŵr bod gan bob hob falfiau sy'n cau neu falfiau ynysu.

Diffoddwch ddyfeisiau yn gywir ar ôl i chi eu defnyddio.

Diogelu y tu mewn i'ch cwch

Sigaréts

Rhaid cael gwared ar sigaréts yn ofalus. Diffoddwch nhw – yn llwyr!

- Cadwch sigaréts neu bibau oddi wrth unrhyw bethau a allai fynd ar dân, fel llenni.
- Peidiwch byth ag ysmegu wrth ail-lenwi tanciau â thanwydd neu wrth newid silindr nwy.
- Defnyddiwch flwch llwch priodol a fydd yn aros yn ei le ar gwch.
- Ceisiwch osgoi ysmegu os ydych yn gysglyd er mwyn osgoi damwain.
- Gwagiwch flychau llwch yn rheolaidd. Gallai lludw sy'n cronni fynd ar dân.

Dodrefn

- Ceisiwch ddewis dodrefn sy'n dangos y label diogel rhag tân.
- Cadwch ddefnyddiau a phapurau oddi wrth unrhyw beth poeth fel hob, ffliwiau a bylbiau golau.
- Gall y gwres o fylbiau golau achosi tân. Nid yw bylbiau arbed ynni yn mynd mor boeth ac felly maent yn fwy diogel.
- Cymerwch fwy o ofal gyda chanhwyllau sydd ynghyn. Peidiwch â'u gadael heb rywun i gadw llygad arnynt.
- Defnyddiwch ddalwyr sy'n aros yn eu lle, oherwydd gallai cwch sy'n siglo neu ysgytiad sydyn achosi i ganhwyllau syrthio.
- Diffoddwyr canhwyllau yw'r ffordd fwyaf diogel i ddiffodd canhwyllau ac i atal gwreichion rhag tasgu.

Diffoddwch sigaréts yn gywir.

Diogelwch tanwydd ac ynni

Gwnewch yn siŵr eich bod yn gwirio ac yn cynnal systemau tanwydd, nwy a thrydan eich cwch yn rheolaidd.

Cynnal a chadw'r motor

- Peidiwch â gadael i olew neu sbwriel gronni yng ngwaelodion y cwch.
- Gwiriwch ddefnydd lapio pibellau gwagio'r motor a'r gwresogyddion am ddifrod a dirywiad ac archwiliwch eitemau cyfagos am ddifrod gwres neu losgi.
- Gwiriwch bibellau gwagio motorau mewnol am ollyngiadau.
- Chwiliwch am uniadau tanwydd rhydd, tanciau tanwydd wedi'u difrodi neu bibellau sy'n dirywio.

Diogelwch tanwydd

- Cymerwch ofal wrth lenwi tanciau â thanwydd. Diffoddwch unrhyw fflamau noeth yn gyntaf. Diffoddwch y motor ac unrhyw beth sy'n coginio cyn trin unrhyw danwydd.
- Rhwystwrch anwedd petrol rhag mynd i'r cwch drwy gau'r drysau, y ffenestri neu'r hatshis a chau'r cyfnas.
- Llenwch fotorau a generaduron allanol ymhell oddi wrth y cwch.
- Gall gollyngiadau, arllwysiadau ac anweddau gynnu'n hawdd. Glanhewch nhw ar unwaith a gwnewch yn siŵr bod y capiau llenwi'n cael eu rhoi'n ôl yn eu lle ar ôl ail-lenwi tanwydd.
- Dim ond os yw'n angenrheidiol ddylid cario petrol ychwanegol a dylid ei storio mewn coffor sy'n draenio ei hun ar fwrdd y cwch.

Awgrym da

Gwnewch waith cynnal a chadw ar fotor a systemau tanwydd eich cwch yn rheolaidd.

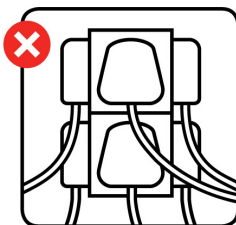
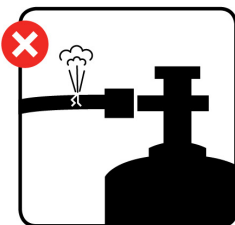
Diogelwch tanwydd ac ynni

Diogelwch nwy

- Gwnewch yn siŵr bod dyfeisiau nwy wedi eu gosod a'u cynnal a'u cadw yn rheolaidd gan unigolion cymwys.
- Peidiwch â rhwystro llif awyr drwy flocio tyllau awyr neu fylchau awyr.
- Gwnewch yn siŵr bod silindrau nwy yn sownd yn eu lle ar ôl i chi eu newid. Gwiriwch am ollyngiadau gyda hylif synhwyro.
- Os yw'n bosibl, diffoddwch falfiau nwy cyn i chi fynd i'r gwely neu cyn gadael y cwch.
- Adnewyddwch bibellau nwy sy'n dangos arwyddion o gracio, breuder neu golli lliw.
- Storiwch silindrau nwy y tu allan, mewn coffor sy'n draenio ei hun ac sy'n ddiogel rhag tân. Cadwch nhw am i fyny ac wedi eu clymu'n dynn fel na allant symud.

Offer trydan

- Chwiliwch am y marc diogelwch Prydeinig neu Ewropeaidd pan fyddwch yn prynu offer trydan.
- Defnyddiwch drydanwr morol cymwys i osod a gwasanaethu eich offer trydan.
- Peidiwch â gorlwytho addaswyr. Cadwch at un plwg fesul soced. Defnyddiwch y ffiws cywir neu dorrrwr cylched i osgoi gorboethi.
- Datgysylltwch y plygiau pan nad ydych yn defnyddio offer trydan neu pan fyddwch yn gadael y cwch.
- Gall gwifrau sydd wedi eu difrodi orboethi'n gyflym. Felly chwiliwch am farciau llosg neu arogleuon llosgi.
- Byddwch yn arbennig o ofalus wrth ailosod batris y cwch. Gwiriwch fod strapiau neu ffrwynau yn ddiogel yn eu lle wedi hynny.

Lluniwch gynllun brys

Lluniwch gynllun brys ar y cyd â phawb arall sydd ar fwrdd y cwch cyn cychwyn allan.

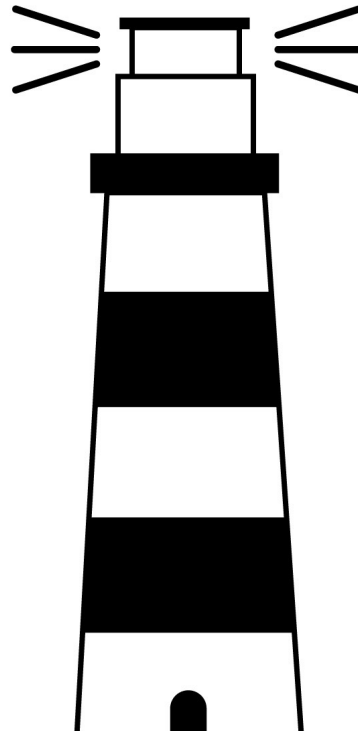
- Gwnewch yn siŵr bod pobl yn gwybod sut i gau falfiau a switshis brys yn achos tân.
- Cadwch dortsh wrth law i'ch helpu i ddianc yn y nos. Gwnewch yn siŵr bod gennych rai sbâr a phrofwch nhw'n rheolaidd.
- Peidiwch â mynd i'r môr heb radio VHF. Gwnewch yn siŵr bod gennych un sydd wedi ei wefru, y gallwch ei ddal yn eich llaw, ac sy'n dal dŵr yn barod i'w ddefnyddio ar unrhyw adeg.
- Peidiwch â dibynnu ar ffôn symudol. Efallai na fydd unrhyw signal ac mae'n bosibl na fydd yn dal dŵr.
- Gwnewch yn siŵr bod gennych ddigon o siacedi achub ar gyfer pawb sydd ar fwrdd y cwch, a chadwch nhw mewn cyflwr da.

- Cadwch allanfeydd yn glir ac allweddi wrth law. Peidiwch â chloi na bolltio drysau a hatshis o'r tu allan.
- Traciwch eich lleoliad fel y gallwch ddweud wrth y gwasanaethau brys lle rydych os oes angen.

**GWNEWCH
ALWAD
MAYDAY**

**A CHWILIWCH
AM DIRNODAU**

Beth i'w wneud os oes tân

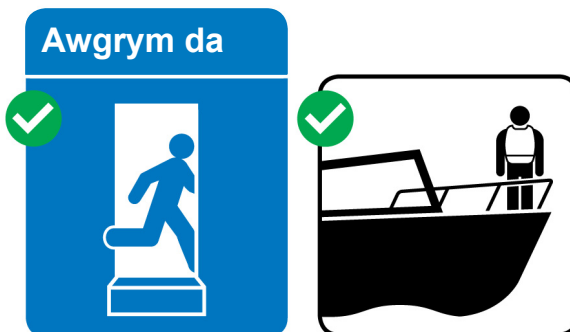
- Peidiwch â mynd i mewn i le sy'n llawn mwg.
- Os ydych eisoes mewn lle sy'n llawn mwg cadwch yn isel i lawr lle mae'r aer yn gliriach.
- Os oes rhaid i chi dorri gwydr i ddianc, defnyddiwch flanced i osgoi anafiadau.
- Rhwystrwch ragor o aer rhag cyrraedd y tân. Peidiwch ag agor hatshis na drysau oni bai bod rhaid.

Tanau mewndirol

- Os ydych yn agos at y lan neu wedi angori, symudwch bawb oddi ar y cwch a ffoniwch 999 ar unwaith.

Tanau ar y môr

- Os ydych allan ar y môr, ewch mor bell oddi wrth y tân ag y gallwch ar fwrdd y cwch. Rhowch siaced achub i bawb.
- Ewch â radio VHF llaw gyda chi ar fwrdd y cwch i ffonio am help.
- Hysbyswch Wylwyr y Glannau dros y radio, gwnewch alwad am help a/neu anfonwch signal argyfwng.

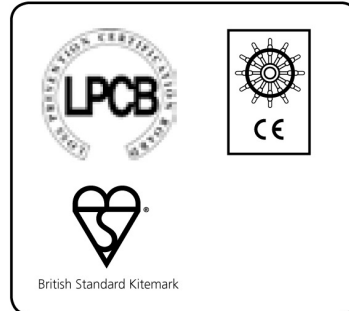

Ewch allan, arhoswch allan ac arhoswch am y gwasanaeth tân.

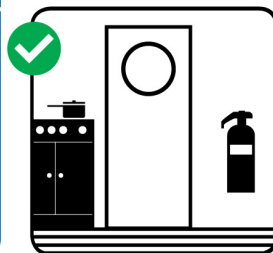
Blancedi tân a diffoddwyr tân

Gwnewch yn siŵr eich bod yn gwybod sut mae defnyddio unrhyw ddiffoddwyr tân sydd ar y cwch. Darllenwch y cyfarwyddiadau bob tro cyn eu defnyddio.

- Defnyddiwch ddiffoddwr tân i daclo tân os ydych yn hyderus eich bod yn gwybod sut i'w ddefnyddio. Os oes gennych unrhyw amheumon, ewch oddi ar y cwch.
- Cadwch flancedi tân a diffoddwyr tân o fewn cyrraedd hawdd, yn agos at allanfeydd a manau risg, fel y gali a ger y motor.
- Gwiriwch ddiffoddwyr yn rheolaidd am dolciau difrifol, gollyngiadau a cholli pwysedd.
- Gwiriwch y pin a'r mecanwaith tanio am unrhyw arwydd o broblemau neu wendidau.
- Gwiriwch y dyddiadau ar ddiffoddwyr a blancedi tân a gwasanaethwch neu newidiwch nhw yn unol â'r cyfarwyddiadau.
- Defnyddiwch ddiffoddwyr gyda nod cymeradwy cydnabyddedig fel y rhain:

Awgrym da

Darllenwch y cyfarwyddiadau bob amser.

Rhagor o wybodaeth

- Am ragor o wybodaeth am ddiogelwch tân ar gychod ac archwiliadau diogelwch rheolaidd ewch i www.boatsafetyscheme.com
- Am ragor o wybodaeth am synwryddion carbon monocsid ewch i www.hse.gov.uk
- Am wybodaeth am reoliadau ar y môr ac argyfyngau ar y môr ewch i wefan Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau yn www.mcga.gov.uk
- Am gyngor, archwiliadau ar offer brys a gwybodaeth achub brys cysylltwch â Sefydliad Brenhinol Cenedlaethol y Badau Achub (RNLI) ar www.rnli.org.uk
- Am wybodaeth am ddigwyddiadau yn y gorffennol a'r gwersi a ddysgwyd, ac i roi gwybod am ddamweiniau, ewch i wefan y Gangen Ymchwiliadau Damweiniau Morol ar www.maib.gov.uk

Cyngor ar Gychod

- Ar gyfer adeiladwyr cychod a pheirianwyr gwasanaeth cysylltwch â Ffederasiwn Morol Prydain www.britishmarine.co.uk
- Am gyngor ar fordwyo, trin cychod a hyfforddiant brys cysylltwch â Chymdeithas Hwyllo Prydain www.rya.org.uk

Diogelwch tân yn gyffredinol

- Cysylltwch â'ch Gwasanaeth Tân ac Achub lleol i gael cyngor am ddim. Cewch eu rhif ffôn yn y llyfr ffôn lleol.

Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru

www.decymru-tan.gov.uk

Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

www.tancgc.gov.uk

Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru

www.gwastan-gogcymru.org.uk

